

Na koncu sveta

Zdenko Vrdlovec

Ljubljana – Ob izteku letošnjega Liffa je že čas, da si naredimo svoj mali »pantheon« ali izbor najljubših filmov. V svojem sem opazil, da ga sestavljajo predvsem filmi s težnjo k dokumentarnosti, kot so *Razred Laurenta Canteta*, *Oče naš Christopherja Zalle* in *Dobro počutje Jaka Mahaffyja*, ali dokumentarci, kot sta *Srečanje na koncu sveta Wernerja Herzoga* in *Standardni postopek Errola Morrisa*; med fikcijami pa bi bila na prvem mestu režijska mojstrovina **Arnauda Desplechina** *Božična zgodba*.

Toda Herzogovo *Srečanje na koncu sveta* je vendarle neka izjema, kot je to tudi kontinent, ki ga film obišče. Antarktika je pač edina zemeljska celina, ki naj bi imela mir pred ljudmi. Dolgo je bilo res tako, toda v 18. stoletju so pomorščaki začeli iskati pravljično Terra australis, v naslednjem pa so ribiči že iztrebili številne vrste tjuhnjev okoli Antarktike. V začetku 20. stoletja je postal Južni pol raziskovalni cilj, kot so sklenili na geografskem kongresu v Londonu. K temu cilju sta se prva in skoraj hkrati namenila dva raziskovalca – Norvežan Roald Amundsen in Anglež Robert Falcon Scott. Amundsen je s polarno ladjo Fram v začetku leta 1911 priplul do Zaliva kitov na Antarktiki, kmalu za njim pa Scott, ki se je izkrcal v McMurdovem prelivu. Do Južnega tečaja sta imela še okoli 1400 kilometrov. Amundsen se je tja odpravil s štirimi sanmi in 42 grenlandskimi psi, Scott pa z motornimi sanmi in poniji. Toda motorne sani so odpovedale, konji pa niso vzdržali mraza, tako da so člani Scottove odprave, ki jih je spremljal filmski snemalec H. Ponting, nazadnje sami vlekli sani. Amundsen je 15. decembra 1911 dosegel Južni tečaj in se vrnil, ko pa je mesec dni pozneje tja prišel

Scott, je z velikim razočaranjem odkril norveško zastavo. In tudi vrnitev v tabor se je za oslabele Scottove može iztekla s smrtjo. Amundsen je leta 1928 izginil na Arktiki, ko je reševal italijanskega pilota na Severnem tečaju.

To je bila junaška doba odkrivanja Južnega tečaja, tej pa je sledilo obdobje znanstvenega raziskovanja. Danes je Antarktika poseljena z znanstvenimi postajami, med njimi sta tudi dve nemški – postaja Georga von Neumayerja in Filchnerjeva postaja – toda slavni nemški režiser si je raje izbral ameriško, McMurdo, kjer je nekoč pristal Scott. Herzog včasih uporabi posnetke iz Pontingovega filma *Scottova antarktična ekspedicija* (1911–13), pri čemer se dobro zaveda velike razdalje in razlike med Pontingovim filmom dejanskega tveganja (sam Ponting je sicer preživel, ker ni spremljal Scotta na poti proti Južnemu tečaju) in svojim, ki je vendarle bolj »turističen« (zato pa sta Herzogova filma *Aguirre, srd božji* in *Fitzcarraldo* že vsebovala norost in nevarnost tveganih ekspedicij). Toda pri svojih letih si Herzog ne more več privoščiti tako »norih« in tveganih filmov, kakršne je nekoč snemal, a ostaja zvest svoji cineastični viziji in išče resnične ljudi, ki so dovolj »nori«, da gredo živeti na »konec sveta«. In skoraj vsi, ki jih sreča, so res takšni, čeprav večinoma znanstveniki, se pravi ljudje, ki so »padli z roba zemljevida«, kot se eden izmed njih sam predstavi. In takšne so tudi podobe, kot da so z drugega planeta in ne le »nečloveškega« zemeljskega kontinenta – zlasti tiste, ki so posnete pod vodo in kažejo ledeno nebo. In prav tako zvoki, zlasti tisti, ki jih oddajajo tjuhnji in so slišati kot glasba Pink Floydov. Toda kljub številnim humornim in celo komičnim prizorom je to pravzaprav tragičen film, ki »na koncu sveta« nakazuje tudi njegov konec.